

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра загальної і медичної психології

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Освітній рівень другий рівень вищої освіти - магістр
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність 225 «Медична психологія»

Автори: д.м.н., проф. Матяш М.М., канд.психол.наук, доцент Тертична Н.А.

Затверджено на засіданні кафедри
загальної і медичної психології
Протокол № 2 від «12» вересня 2024 року

Завідувач кафедри
загальної і медичної психології,
професор

Матяш М.М.

Тема 1. Загальне поняття про психологію як науку. Еволюція предмету психологічної науки.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: засвоєння предмету сучасної психології та основних методів психології; формування вміння визначити основні етапи розвитку психології як науки, розуміння поняття психічні явища та психологічні факти; загальні завдання психологічної науки; основні категорії психології; пояснення принципу культурно-історичної детермінації психіки.

План заняття.

1. Психологія як наука, її предмет і основні завдання.
2. Поняття про психіку та її основні функції.
3. Методи психологічних досліджень.
4. Напрями, школи та концепції в психології ХХ ст.

Ключові поняття: наукова парадигма, психологія, методологія, методи психології, стадії розвитку історії психології, душа, психіка, форми прояву психіки, категорії психології.

Тема 2. Методологія і методи психологічних досліджень.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: засвоєння методологічних принципів психологічної науки, поняття методу в психології, основних методів психологічного дослідження, історія їх становлення; розуміння вимог до організації психологічного дослідження та основних етапів психологічного дослідження; вміння характеризувати основні групи методів психологічного дослідження.

План заняття.

1. Методологічні принципи психологічної науки.
2. Поняття методу в психології. Основні методи психологічного дослідження, історія їх становлення.
3. Вимоги до організації психологічного дослідження. Основні етапи психологічного дослідження.
4. Різні підходи до класифікації методів психологічного дослідження. Класифікація методів психологічного дослідження.
5. Характеристика основних груп методів психологічного дослідження.
6. Загальна характеристика методів психології.

Ключові поняття: принципи психологічної науки, науковий закон в психології, методологія, метод, методика, етапи психологічного дослідження, організаційні методи, порівняльний метод, лонгитюдний метод,

комплексний метод, емпіричні методи психологічних досліджень, методи кількісної та якісної обробки результатів, інтерпретаційні методи, експериментально-генетичний метод, структурний метод, спостереження, експеримент, опитувальні методи у психології, анкета, бесіда, інтерв'ю, тестові методи, валідність та надійність, психологічна експертиза, метод аналізу продуктів діяльності, метод узагальнення незалежних характеристик.

Тема 3. Виникнення і розвиток психіки. Виникнення та розвиток людської свідомості.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: розуміння виникнення та розвитку психіки в філогенезі, механізмів відображувальної діяльності на різних стадіях розвитку психіки, співвідношення стадій та рівнів психічного відображення і особливостей поведінки тварин; обґрунтування понять свідомості її структури, свідомого й несвідомого в психічній діяльності людини, пояснення основних характеристик свідомості, структури та її функції; розуміння загальної характеристика онтогенезу людської психіки, культурно-історичної теорії розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського.

План заняття.

1. Виникнення та розвиток психіки в філогенезі.
2. Свідомість – вищий рівень розвитку психіки.
3. Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.
4. Загальна характеристика онтогенезу людської психіки.
5. Культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського.

Ключові поняття: філогенез, сигнальність, стадія сенсорної психіки, стадія перцептивної психіки, стадія практичного інтелекту, механізми відображувальної діяльності, інстинкти та їх механізми, свідомість, свідоме і несвідоме, онтогенез, розвиток, періодизація психічного розвитку, культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського.

Тема 4. Психологія особистості. Спілкування та соціальні групи.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: розуміння особистості та її структури, біологічного та соціального в особистості, співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність»; обґрунтування понять спрямованість особистості, потреби і мотиви особистості, самосвідомість та «Я-концепція» особистості; активність, саморегуляція і саморозвиток, цілісність особистості; пояснення підходів до вивчення особистості в сучасній зарубіжній та вітчизняній

психології; характеристика та способи вивчення міжособистісних взаємин в групах та колективах.

План заняття.

1. Особистість та її структура.
2. Самосвідомість та „Я-концепція” особистості.
3. Підходи до вивчення особистості в сучасній зарубіжній та вітчизняній психології.
4. Характеристика та способи вивчення міжособистісних взаємин в групах та колективах.
5. Психологія спілкування.

Ключові поняття: *особистість та її структура, біологічне та соціальне в особистості, «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність», спрямованість особистості, потреби і мотиви, самосвідомість, «Я-концепція» особистості, цілісність особистості, індивідуальність, ідентифікація та індивідуалізація, група, міжособистісні взаємини в групі, згуртованості в групі. психологічна сумісність людей в групі, спілкування, ефекти соціальної перцепції, інтерактивна сторона спілкування, комунікативні навички лікаря.*

Тема 5. Психологічна теорія діяльності.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: вивчити психологічні характеристики діяльності людини та її структурних компонентів, проаналізувати активність і діяльність як основні характеристики особистості, зробити порівняльний аналіз поглядів в теорії установки та в діяльнісному підході щодо природи активності особистості; обґрунтувати способи та види діяльності. способи діяльності та процес їх опанування та мотиваційно-особистісні аспекти діяльності.

План заняття.

1. Психологічна характеристика діяльності людини та її структурних компонентів.
2. Порівняльний аналіз поглядів в теорії установки та в діяльнісному підході щодо природи активності особистості.
3. Способи та види діяльності.
4. Феномен установки: минуле і сучасне психологічне розуміння.
5. Характеристика основних видів діяльності.
6. Мотиваційно-особистісні аспекти діяльності.

Ключові поняття: *діяльність, активності особистості, структура діяльності, операційно-технічні аспекти діяльності, ціль діяльності, дії та операції, психофізіологічні функції, способи діяльності, вміння та навички, феномен установки, види діяльності, спрямованість особистості, і мотивація*

діяльності, потяг, бажання, прагнення, інтереси, ідеали, переконання, потреби та мотиви, мотивація досягнення успіхів та невдач, внутрішня діяльність.

Тема 6. Увага як форма організації психічних процесів.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: розуміння поняття пізнавальної діяльності особистості. методології та логіка пізнавальної діяльності людини; обґрунтування пізнання як форми духовного освоєння дійсності поняття методу пізнання, чуттєвого та абстрактного пізнання, об'єкту і суб'єкту пізнання, пояснення уваги як форми організації психічних процесів.

План заняття.

1. Поняття пізнавальної діяльності особистості.
2. Методологія та логіка пізнавальної діяльності людини. Об'єкт і суб'єкт пізнання.
3. Увага як форма організації психічних процесів.
4. Фізіологічні основи уваги.
5. Характеристика основних властивостей уваги.
6. Види уваги, їх характеристика.
7. Індивідуальні відмінності уваги.
8. Методи вивчення індивідуальних властивостей уваги.

Ключові поняття: *пізнавальна діяльність особистості, чуттєве та абстрактне пізнання, об'єкт і суб'єкт пізнання, увага, домінанта, орієнтувальний рефлекс, структура уваги, властивості уваги, види уваги, індивідуальні відмінності уваги, неухважність, порушення уваги.*

Тема 7. Механізми психічного відображення. Відчуття. Закономірності, механізми і природа сприймання.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: розглянути механізми психічного відображення, характеристику відчуттів, поняття про аналізатор як центральний механізм сенсорно-перцептивних процесів, класифікацію відчуттів, основні властивості відчуттів, чутливість аналізатора і пороги чутливості, індивідуальні особливості відчуттів; обґрунтувати порушення відчуттів; пояснити закономірності переходу від сенсорних до перцептивних процесів; розглянути фізіологічну основу сприймання, класифікацію сприймання; проаналізувати основні властивості сприймання, методи вивчення особливостей сприймання.

План заняття.

1. Механізми психічного відображення.
2. Характеристика відчуттів. Поняття про відчуття.

3. Поняття про аналізатор як центральний механізм сенсорно-перцептивних процесів.
4. Класифікація відчуттів, їх характеристика. Основні властивості відчуттів.
5. Порушення відчуттів. Методи вивчення індивідуальних властивостей відчуттів.
6. Закономірності переходу від сенсорних до перцептивних процесів. Фізіологічна основа сприймання.
7. Класифікація сприймання. Основні властивості сприймання.
8. Методи вивчення особливостей сприймання.

Ключові поняття: механізми психічного відображення, відчуття, аналізатор, чутливість аналізатора, пороги чутливості, закон Вебера-Фехнера, больові відчуття, адаптація, взаємодія відчуттів, сенсibiliзація, синестезія, сприймання, зорові та слухові сприймання, сприймання форми, величини, глибини віддаленості, сприймання напрямку, зорові ілюзії, сприймання часу та руху, сприймання послідовності та тривалості подій, предметність, цілісність та структурність сприймання, константність сприймання, осмисленість сприймання, апперцепція. сприймання реального, невідомого, уявного, сприймання людини людиною.

Тема 8. Психологія пам'яті.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: аналіз психологічних теорій пам'яті, поняття про пам'ять, значення пам'яті в життєдіяльності людини та професійній діяльності лікаря; психологічних, фізіологічних та біохімічних теорій пам'яті; обґрунтування процесів та індивідуальних властивостей пам'яті, методів вивчення індивідуальних властивостей пам'яті.

План заняття.

1. Поняття про пам'ять. Значення пам'яті в життєдіяльності людини та професійній діяльності лікаря.
2. Психологічні, фізіологічні та біохімічні теорії пам'яті. Асоціативна теорія пам'яті.
3. Характеристика основних видів пам'яті. Взаємозв'язок різних видів пам'яті.
4. Загальна характеристика процесів пам'яті.
5. Індивідуальні відмінності пам'яті.
6. Основні порушення пам'яті.
7. Методи вивчення індивідуальних властивостей пам'яті.

Ключові поняття: пам'ять, психологічні, фізіологічні та біохімічні теорії пам'яті, асоціативна теорія пам'яті, асоціації, діяльнісна теорія пам'яті, види пам'яті, процеси пам'яті, мимовільне запам'ятовування, довільне запам'ятовування, короткочасне та довготривале запам'ятовування, рівні

відтворення: впізнавання, пригадування та спогади, мимовільне та довільне відтворення, збереження та забування, порушення пам'яті.

Тема 9. Психологія мислення. Мова і мовлення (лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: аналіз поняття мислення, як вищої психічної функції, соціальної природи мислення, основних концепцій мислення у зарубіжній психології; обґрунтування особливостей мислення як абстрактного пізнання дійсності; пояснення поняття мови і її функцій, фізіологічних механізмів мовленнєвої діяльності, різновидів мовлення, індивідуальних особливостей мовлення, взаємозв'язку мовлення та мислення.

План заняття.

1. Поняття мислення, як вищу психічну функцію.
2. Основні концепції мислення у зарубіжній психології.
3. Особливості мислення як абстрактного пізнання дійсності. Мислення, як система обробки інформації.
4. Розумові дії і мисленнєві операції. Форми мислення.
5. Класифікація видів мислення та їх характеристика.
6. Індивідуальні особливості мислення.
7. Методи вивчення індивідуальних властивостей мислення.
8. Мова і мовлення. Мовлення та мислення.

Ключові поняття: *теорії мислення, чуттєве пізнання, інтроспективний експеримент, теорія інтелектуальних операцій, культурно-історична теорія мислення, інтелект, абстрактне пізнання дійсності, форми мислення, процес розуміння та процес розв'язання задач, проблемна ситуація, детермінація мислення, наочно-дійове мислення, наочно-образне мислення, абстрактне мислення. теоретичне і практичне мислення. творче мислення. професійне мислення. індивідуальні особливості мислення, мова і мовлення, фізіологічні механізми мовленнєвої діяльності, різновиди мовлення.*

Тема 10. Психологія уяви. (лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: розглянути поняття про уяву та її розвиток, зв'язок уяви з об'єктивною дійсністю, фізіологічні основи уяви, фантазія як функція мозку; обґрунтувати уява і органічні процеси, процес створення образів уяви. аналітико-синтетичний характер процесів уяви; проаналізувати класифікацію видів уяви, прийоми створення образів уяви. індивідуальні особливості уяви, основні теорії творчості, будова і функції механізму творчості.

План заняття.

1. Поняття про уяву та її розвиток. Зв'язок уяви з об'єктивною дійсністю.
2. Фізіологічні основи уяви. Уява і органічні процеси.
3. Процес створення образів уяви.
4. Класифікація видів уяви. Прийоми створення образів уяви.
5. Індивідуальні особливості уяви.
6. Уява і творчість. Основні теорії творчості.
7. Будова і функції механізму творчості. Натхнення як творчий стан особистості.

Ключові поняття: *уява, фізіологічні основи уяви, фантазія, проблемна ситуація, прийоми створення образів уяви, індивідуальні особливості уяви, творчість, мрія, творчість, теорії творчості, механізми творчості, продукти творчості, натхнення.*

Тема 11. Афективна сфера особистості. Емоції та почуття. (лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: розглянути поняття афективної сфери особистості, психологічні теорії емоцій та почуттів, характеристику емоційних станів особистості, місце і роль емоцій у життєдіяльності людини, обґрунтувати фізіологічні механізми емоцій, функції емоцій, якісні характеристики емоцій, основні параметри емоційного процесу, причини виникнення стресових станів та засоби психокорекції, можливості попередження та подолання стресу, механізми регуляції психічних станів, індивідуальні та вікові особливості почуттів.

План заняття.

1. Поняття про емоційну сферу особистості. Психологічні теорії емоцій та почуттів.
2. Характеристика емоційних станів особистості. Місце і роль емоцій у життєдіяльності людини.
3. Фізіологічні механізми емоцій. Функції емоцій.
4. Основні параметри емоційного процесу: інтенсивність, тривалість, глибина, усвідомленість, сила, темп, ритм емоційних реакцій.
5. Основні форми проявів емоційної сфери особистості. Негативні та позитивні емоції.
6. Індивідуальні особливості прояву емоційних станів.
7. Емоційна компетентність лікаря. Складові емоційної компетентності лікаря та їх характеристика.

Ключові поняття: *афективна сфера особистості, емоційні стани особистості, емоційність, емоції, почуття, фізіологічні механізми емоцій, функції емоцій, параметри емоційного процесу: інтенсивність, тривалість, глибина, усвідомленість, сила, темп, ритм емоційних реакцій, негативні та позитивні емоції, афекти, настрій, стресові стани, фрустрація, пристрасті, психологічна залежність, амбівалентність, емоційна стійкість особистості,*

емоційний інтелект, емоційна компетентність, адаптація, рівні адаптації: фізіологічний, психічний, соціальний, психічний стан, межові стани, адаптаційний бар'єр, стрес, рівні стресу, стадії розвитку стресу, види стресу, емоційне вигорання, фрустрація, інтрапсихічний конфлікт, почуття, вищі почуття, моральні почуття, інтелектуальні почуття, естетичні почуття, праксичні почуття, культура почуттів.

Тема 12. Психологія волі.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: розглянути основні проблеми психології волі, поняття про волю і вольову поведінку; пояснити волю як вищу психічну функцію, фізіологічні механізми волі, поняття про довільну та мимовільну дію, вольове зусилля, структуру вольової дії обґрунтувати причини порушення вольової сфери особистості, роль другої сигнальної системи у формуванні вольових дій, основні і побічні мотиви вольових дій, роль потреб, емоцій, інтересів і світогляду у формуванні вольових дій.

План заняття.

1. Поняття про волю і вольову поведінку. Воля як вища психічна функція.
2. Фізіологічні механізми волі.
3. Психологічна природа вольової дії. Теорії волі.
4. Поняття про довільну та мимовільну дію. Вольова дія, вчинок, вольове зусилля.
5. Структура вольової дії. Проста та складна вольова дія, їх аналіз.
6. Вольові якості особистості та їх формування. Поняття про вольове зусилля та силу волі.
7. Порушення вольової сфери особистості. Апраксія й абулія.
8. Самоконтроль і самооцінка. Основні етапи і закономірності формування вольових дій.

Ключові поняття: *воля, вольова поведінка, довільна та мимовільна дія, вчинок, вольове зусилля, проста та складна вольова дія, вольові якості особистості, сила волі, виховання та самовиховання волі, порушення вольової сфери особистості, апраксія й абулія, мотиви вольових дій, характер вольової дії, боротьба мотивів, прийняття рішення, самоконтроль, самооцінка.*

Тема 13. Психологія темпераменту.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: розглянути історію розвитку наукової думки про темперамент, поняття про темперамент; обґрунтувати фізіологічні основи темпераменту, властивості нервової системи як основа темпераменту, дослідження властивостей нервової системи; проаналізувати характеристику типів

темпераменту, особливості прояву різних типів темпераменту, роль темпераменту в трудовій і учбовій діяльності.

План заняття.

1. Поняття про темперамент. Історія розвитку наукової думки про темперамент.
2. Фізіологічні основи темпераменту. Властивості нервової системи як основа темпераменту.
3. Психологічна характеристика типів темпераменту. Сфери прояву темпераменту.
4. Темперамент та діяльність особистості. Зв'язок темпераменту з основними властивостями особистості.
5. Методики вивчення основних властивостей нервової системи та типів темпераменту.
6. Роль темпераменту в трудовій і учбовій діяльності.

Ключові поняття: *темперамент, сила збудження і гальмування, врівноваженість і рухливість нервових процесів, типи нервової системи, сангвінік, холерик, флегматик, меланхолік.*

Тема 14. Психологія характеру.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: проаналізувати поняття характер та особистість, зв'язок темпераменту та характеру, природних та соціальних передумов характеру; обґрунтувати розвиток та формування характеру в системі суспільних відносин, розкрити структуру характеру, головні риси типового характеру, зв'язок рис характеру особистості, психологію характерологічних відхилень, розглянути поняття акцентуації і психопатії, методики вивчення характерологічних особливостей особистості.

План заняття.

1. Поняття про характер. Природні та соціальні передумови характеру. Розвиток та формування характеру.
2. Структура характеру. Головні риси типового характеру.
3. Типологія характеру як центральна проблема експериментальних досліджень і теоретичних пошуків
4. Класифікація типів характеру по Е. Фромму. Типологія характеру по К. Юнгу. Екстравертованість та інтровертованість.
5. Вчинок і формування характеру.
6. Психологія характерологічних відхилень. Поняття акцентуації і психопатії.
7. Методики вивчення характерологічних особливостей особистості.

Ключові поняття: *характер, структура характеру, екстравертованість та інтровертованість, вчинок, характерологічні відхилення, акцентуації, психопатії та їх ознаки, види акцентуацій характеру.*

Тема 15. Психологія здібностей. Творча діяльність особистості.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: пояснити психологічну характеристику здібностей, біологічне та соціальне в здібностях, задатки як природну передумову розвитку здібностей; розкрити взаємозв'язок здібностей і спадковості, соціальні чинники у формуванні здібностей, взаємозв'язок здібностей і діяльності, зв'язок темпераменту, характеру і здібностей, психологічні умови розвитку здібностей. розвиток здібностей. здібності та схильності. рівні розвитку здібностей та їх детермінованість.

План заняття.

1. Поняття про здібності. Кількісна та якісна характеристика здібностей.
2. Біологічне та соціальне в здібностях. Задатки як природна передумова розвитку здібностей. Здібності і спадковість.
3. Соціальні чинники у формуванні здібностей. Взаємозв'язок здібностей і діяльності.
4. Види здібностей. Характеристика загальних здібностей. Співвідношення загальних і спеціальних здібностей.
5. Психологічні умови розвитку здібностей. Рівні розвитку здібностей та їх детермінованість.
6. Роль волі у розвитку здібностей особистості.
7. Індивідуальний шлях особистості у розвитку здібностей.

Ключові поняття: *здібності, спадковість, знання, вміння, навички, загальні здібності, спеціальні здібності, теоретичні і практичні здібності, навчальні і творчі здібності, обдарованість, талант, геніальність, обдарованість, компенсація здібностей.*

Рекомендована література:

Базова:

1. Дуткевич Т. Загальна психологія. - К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 388 с.
2. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. – 172с.
3. Максименко С. Загальна психологія. - К.: Центр навчальної літератури, 2017. – 272с.
4. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. – К. Ліра-К.;, 2020. – 564 с.
5. Основи психології: теорія і практика. Навчальний посібник/ О.О.Лазуренко, М.М.Матяш, Н.А.Тертична. – К., 2019. - 324с.

6. Савчин М. Загальна психологія. К.:ВЦ "Академія" Серія книг Альма-матер. – 2020. - 344 с.
7. Сергієнкова О., Столярчук О., Коханова О, Пасека О. Загальна психологія. - К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 296с.

Допоміжна:

1. Вольнова Л.М. Загальна психологія. Методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи студентів. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2015. – 95 с.
2. Загальна психологія: теорія та практикум. Навчальний посібник/ Ільїна Н., Мисник С.. –К.: Університетська книга. – 2017. - 352с.
3. Історія психології: навч. посібник/ автор Н.А.Тертична. – К.: Книга-плюс, 2018. – 352 с.
4. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування/ О. Шевченко, И. Губенко, О. Карнацкая. К.: Медицина. – 2018. – 312с.